

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Tūrisma politika paplašinātajā ES

(2005/C 255/02)

2004. gada 1. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tēmu: *Tūrisma politika paplašinātajā ES*

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, atbildīga par komitejas darbu šai jomā, 2005. gada 16. martā pieņēma atzinumu (ziņotājs: MENDOZA kgs).

416. plenārajā sesijā, kas notiks 2005. gada 6. un 7. aprīlī (6. aprīļa sanāksmē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma sekojošo atzinumu ar 83 balsīm par, 4 balsīm pret un 5 atturoties.

1. Ievads

1.1 Pašreiz EESK gatavo atzinumu, kas atspoguļotu jauno situāciju paplašinātajā Eiropā gan tādu, kāda tā ir šobrīd, gan tās iespējamo attīstību nākamajos gados, un šis atzinums ir daļa no EESK pastāvīgajiem centieniem definēt savu attieksmi un izvirzīt priekšlikumus tūrisma sektorā.

1.2 EESK jau izstrādājusi atzinumus par vairākiem ar tūrisma saistītiem jautājumiem, bet šī ir pirmā reize, kad tiek analizēta jaunās Eiropas situācijas ietekme uz tūrisma sektoru. Vissvarīgākais ir tas, ka šī būs pirmā reize, kad darbā iesaistīti jauno dalībvalstu locekļi.

1.3 Nebūt neapšaubot vai neatstājot neievērotus iepriekšējos atzinumus, tomēr nav skaidrs, kādu apdraudējumu vai iespējas visai Eiropai, atsevišķām valstīm, kandidātvalstīm vai jaunajām dalībvalstīm pavērs šis jaunās perspektīvas.

1.4 Šī atzinuma sagatavošanas laikā mēs ceram uz pilnīgu atvērtību, lai no jaunajām dalībvalstīm saņemtu informāciju, viedokļus un ierosinājumus, ņemot vērā Komitejas jau formulētos viedokļus. Uzklaušanās laikā Katovicē, Polijā, Komiteja uzklaušoja ļoti būtiskas gan veco, gan jauno dalībvalstu pārstāvju uzstāšanās. Abas valstu grupas uzskata tūrisma par tādu ekonomisko un kultūras ieguvumu avotu, kas dod ieguldījumu pilsoniskas Eiropas veidošanā un līdz ar to Eiropas integrācijā. Tas ir vēl jo nozīmīgāk un svarīgāk laikā, kad turpinās paplašināšanas process, kas padara tuvināšanos un savstarpējo kultūru un tautību saprašanos vēl sarežģītāku. Tuvākajā nākotnē darbs, kas jāiegulda, lai sasniegtu labākus rezultātus Eiropas integrācijā, būs jauno ES dalībvalstu nepieciešamība. Bez šaubām, cilvēki, kuri ceļo kā tūristi, ir tie, kas piedalās Eiropas integrācijā.

1.5 Šī atzinuma mērķis nav iedziļināties pašreizējā situācijā vai tūrisma nozares perspektīvās katrā valstī, bet gan aplūkot

kopīgos elementus, ko varētu ietvert perspektīvā Eiropas tūrisma politika, kā arī izpētīt un piedāvāt līdzekļus, lai nodrošinātu to, ka tūrisms ir ievērojams ekonomikas un sociālās attīstības virzītājspēks visās valstīs, un tas arī atbilst noturīguma kritērijiem.

1.6 Eiropas Konstitūcija ir jauns aspekts, kas vienmēr jāņem vērā, analizējot pašu dalībvalstu attiecības un šo valstu un Eiropas iestāžu attiecības. Atzinumā atspoguļoti centieni izprast to, kā paplašināšanās ietekmē tūrisma kopumā, un kā Līguma par Konstitūciju Eiropai jaunie nosacījumi varētu dot pozitīvu ieguldījumu vai likt šķēršļus, virzot Eiropas un visas pasaules tūrisma attīstības milzīgo potenciālu. Šeit derīgi analizēt iemeslus, kas varētu veidot Eiropas tūrisma politiku.

1.7 Dažādu Eiropas tautu attiecībās, ņemot vērā Eiropas politisko, ekonomisko un sociālo realitāti, mēs atrodam vislabākos veidus, kā tūrisms var dot ieguldījumu, lai radītu visu tautu dziļāku savstarpējo saprašanos, un secīgi arī jaunās Eiropas veidošanā, kohēzijā un konsolidācijā.

1.8 Jāatceras, ka šobrīd tūrisma nozare vairāku iemeslu dēļ pārdzīvo grūtus laikus: starptautiskais terorisms, kas pieprasa drošības pasākumus, kurus nepieciešams savietot ar brīvības izpratni, tāpat pasaules ekonomikas krīze un tās radītie ierobežojumi cilvēku vēlmei ceļot, it īpaši tālajos maršrutos. Tūrisms ir līdzeklis miera nostiprināšanai pasaulē, un tāds tas varētu būt arī turpmāk.

1.9 Tūrisma visā pasaulē un it īpaši Eiropā jāatbalsta un arī jāsadarbības īstu kultūras vērtību attīstībā valstīs, kas gan uzņem, gan nosūta tūristus. Tradīciju un kultūru savstarpējā mijiedarbība, vietējo vides, kultūras mantojuma un sociālo aspektu dažādības novērtēšana var dot un tai jānodod ieguldījums tādas vienotas Eiropas un pasaules veidošanā, kur tiktu cienītas citas valstis.

2. Tūrisma politika Eiropas Savienībā

2.1 Jautājumi vispārējai apspriešanai par perspektīvo tūrisma politiku paplašinātajā ES.

2.1.1 Tūrisma politika Eiropas Savienībā un Eiropas Konstitūcijā: Lai gan tūrisms pats par sevi neveido daļu no ES kopējās politikas, tomēr dažās Eiropas iestādēs izvirza līdzekļus un pasākumus, kas ietekmē tūrisma tālrunošanu rakstura dēļ vai paļaujas uz to kā uz līdzekli, lai sasniegtu dažus no galvenajiem ES mērķiem, piem., noturīgu attīstību, nodarbinātību, ekonomisko un sociālo kohēziju; īsi sakot, lai nodrošinātu Eiropas pilsoņiem labāku dzīves kvalitāti.

2.1.2 Līguma par Konstitūciju Eiropai 4. iedaļas III-281. pantā ar nosaukumu "Tūrisms" izklāstīts viedoklis par tūrisma:

"1. Savienība papildina dalībvalstu darbības tūrisma nozarē, jo īpaši, lai veicinātu Savienības uzņēmumu konkurētspēju šajā jomā.

Lai to panāktu, Savienības rīcības mērķis ir:

a) Veicināt labvēlīgas vides radīšanu uzņēmumu attīstībai šai nozarē;

b) attīstīt dalībvalstu sadarbību, jo īpaši, apmainoties ar labāko pieredzi.

2. Eirolukumos vai eiroietvarlikumos nosaka īpašus pasākumus, lai papildinātu dalībvalstu rīcību šajā punktā izklāstīto mērķu sasniegšanai, neparedzot dalībvalstu normatīvo aktu saskaņošanu"

2.1.2.1 Savukārt I-17. punktā tūrisms iekļauts atbalsta, saskaņošanas vai papildu darbības jomās:

"Savienības kompetencē ir veikt atbalsta, saskaņošanas vai papildu darbības. Eiropas līmenī šādas darbības attiecas uz:

a) cilvēku veselības aizsardzību un uzlabošanu;

b) rūpniecību;

c) kultūru;

d) tūrisma;

e) izglītību, jaunatni, sportu un arodmācībām;

f) civilo aizsardzību;

g) *administratīvo sadarbību*".

2.1.3 Šai līguma pantā teikts, ka, lai gan tiek atzīts tūrisma ekonomiskais raksturs, tāpat arī tā potenciālā iespēja radīt peļņu, tomēr nav priekšlikuma veidot Eiropas politiku šai jomā. Mērķis ir vienkārši atzīt to, ka tūrisma ir īpaša nozīme valstu politiku papildināšanā un koordinēšanā. Bez tam ir skaidri

definēts nolūks izslēgt jebkādas reglamentējošas darbības, ko varētu izmantot šo politiku saskaņošanā. Pēc EESK domām, tas neizslēdz, bet varētu atvieglot kopīgas vienošanās, lai noteiktu Eiropas tūrisma modeļa vērtības.

2.1.3.1 Iespējams, ka Līgumā būtu varēts iekļaut stingrākus tūrisma intervences modeļus, bet, izlasot un izanalizējot piedāvāto tekstu Līgumam par Konstitūciju Eiropai, nenonoliedzami kopumā ievērota pozitīva tendence, saskaņā ar pārējo Konstitūcijas tekstu. Iedaļa par tūrisma dod iespēju mēģināt sasniegt galvenos mērķus, kas noteikti dokumentā, un uzlabot tūrisma. Nākotnē EESK turpinās sadarboties ar citām iestādēm un uzņēmumiem šai jomā.

2.1.4 Šī atzinuma mērķis nav noteikt un analizēt katras dalībvalsts tūrisma politiku vai salīdzināt šos vairāk vai mazāk valstiskos modeļus un to savstarpējās atšķirības. Kā jau Komitejas atzinumā minēts, tūrisms veidojas vietējā un reģionālajā līmenī, no kurienes izplatās valstiskā un starptautiskā līmenī. Noderīgajā un vērtīgajā Katovices uzklaušanās sanāksmē bija iespējams gūt apstiprinājumu ne vien katras dalībvalsts tūrisma aktivitātēm, bet arī dažādām stratēģijām, ko gan katra valsts, gan reģionālā un vietējā struktūrvienība varētu izmantot, lai veicinātu savu tūrisma modeli kā šobrīd, tā nākotnē.

2.1.5 Atzinuma mērķis nav arī izdarīt secinājumus par šo pasākumu izpaušmes veidu, lai gan ir skaidrs, ka dažādība aptver gan lielākas, gan mazākas iespējas sadarbībai ikvienā līmenī, kamēr citas iespējas pamatojas vienīgi uz konkurenci tirgū.

2.2 "Tūrisma paplašināšanās": Eiropas Savienības paplašināšanas ietekme uz tūrisma nozari.

2.2.1 Eiropas Savienības paplašināšana ir jauns notikums, kas noteikti radīs jaunas iespējas visai Eiropai un arī katrai kandidātvalstij, jaunajai dalībvalstij vai nākamajai dalībvalstij.

Šo iespēju var aplūkot no vairākiem viedokļiem:

2.2.1.1 Piedāvājums: Ir skaidrs, ka ES paplašināšana ievērojami palielina jau tā plašo Eiropas tūrisma produktu piedāvājumu ne vien attiecībā uz tūristu atrašanās vietu skaitu, bet arī varbūt vēl svarīgāk — papildina kultūru, kultūras mantojumu un vidi. Vēlreiz nepieciešams minēt uzklaušanās sanāksmi Katovicē, kur tūrisma produktu piedāvājuma pieaugums skaidri atklājās dažādās dabas, kultūras un pat rūpnieciskā tūrisma iniciatīvās. Neapšaubāmi šī izaugsme padarīs Eiropas tūrisma industriju konkurētspējīgāku gan pašā Eiropā, gan salīdzinājumā ar Ameriku, Āziju un citām pasaules valstīm. Jaunās

dalībvalstis arī cenšas paplašināt savu tūrisma produktu piedāvājumu kā galveno faktoru tūrisma un ekonomikas attīstībai kopumā. Lai gan tieksme pēc izaugsmes ir pilnīgi likumīga un ieteicama, nevajadzētu aizmirst, ka izaugsmei ir robežas, un tās tempam jābūt noturīgam, lai aizsargātu turpmākās sociālās, ekonomikas un vides vērtības. Citu dalībvalstu pieredzei tūrisma attīstībā ar to neveiksmēm un panākumiem vajadzētu kalpot kā piesardzības un panākumu piemēram jaunu tūrisma maršrutu attīstības modeļiem.

2.2.1.2 Pieprasījums: Trīs galvenie nosacījumi veicinās pieprasījumu pēc tūrisma pakalpojumiem saistībā ar ES paplašināšanu. Pirmkārt, aizvien vairāk ES pilsoņu vēlēšies jeb viņiem būs nepieciešamība ceļot uz citām vietām un citām valstīm ES, kur bija grūtības ieceļot tādēļ, ka cilvēks nebija no Kopenhāgas, un līdz ar to ceļošana bija apgrūtināta, vai arī tāpēc, ka viņi bija ES pilsoņi, un viņiem bija problēmas ceļot uz valstīm ārpus ES. Otrkārt, augstāks dzīves līmenis, kas noteikti tiks sasniegts jaunajās dalībvalstīs, palielinās cilvēku vēlmi ceļot. Visbeidzot, cerams, ka tūrisma un ceļošanu veicinās jaunās un uzlabotās transporta un sakaru infrastruktūras, pārceļoties uz dzīvi citur karjeras vai personīgu iemeslu dēļ; respektīvi, ceļošana un ar to saistītais tūrisms attīstīsies.

2.2.1.3 Tirgus: Pateicoties ES paplašināšanās procesam, piedāvājuma un pieprasījuma rezultātā tūrisma tirgus augs un nostiprināsies. Tas neapšaubāmi pozitīvi ietekmēs visu saimniecisko darbību ES, kur tūrisms ir ļoti ietekmīga nozare. Grūti prognozēt, kādu ietekmi tirgus paplašināšanās atstās uz tūrisma produktu cenām, pašiem produktiem vai firmu peļņu, bet viss liecina par to, ka pozitīvo rezultātu būs vairāk nekā negatīvo. Paplašinātais tirgus noteikti palielinās konkurenci, bet, lai pozitīvo rezultātu būtu aizvien vairāk, pieaugumam jābalstās uz labākās konkurences piemēriem tūrisma uzņēmumu un Eiropas tūrisma maršrutu vidū.

2.2.2 Tomēr, lai radītu spēcīgu nozari, izmantojot jauno un lielisko iespēju, ko sniedz ES paplašināšana, stingri jāievēro dažādi principi, nosacījumi un kopīgi noteikumi, kas nodrošina nozares dzīvotspēju, kā arī sociāli vēlamu nākotni. Šie kritēriji tika noteikti Lisabonas sammitā, kur tika izveidota stratēģija, nosakot sekojošus mērķus: noturīgumu, izglītotu sabiedrību, nodarbinātību un sociālo kohēziju.

2.2.2.1 Noturīgums: Jau iepriekšējā atzinumā "Par sociāli noturīga tūrisma pieejamību ikvienam" ⁽¹⁾ EESK, tapat kā citas starptautiskas un Eiropas iestādes: Komisija, Parlaments, u.c., definēja vispārējos noturīga Eiropas tūrisma nosacījumus kā

(1) OV C 32 , 05.02.2004.

nenovērtējamu papildinājumu tā līdzsvarotai un ražīgai ilgtermiņa ekonomiskajai attīstībai. Šajā dokumentā minētās 100 iniciatīvas ir īpašu nosacījumu kopums, kas palīdz sasniegt noturīgumu.

Ir jāizmanto jauno valstu centieni palielināt tūrisma darbību, kas pamatojas uz neierobežotu izaugsmes tempu, lai padarītu tās ekonomiski, sociāli un vides ziņā pieņemamas. Nav viegli panākt noturīgumu tūrismā, jo pastāvīgi rodas pretrunas un kritēriji noturīguma piemērošanai atšķiras atkarībā no tūrisma industrijas dalībniekiem.

2.2.2.2 Izglītotā sabiedrība: Tūrisms var ļoti labvēlīgi ietekmēt šī Lisabonas stratēģijas mērķa sasniegšanu, ņemot vērā tā darbības būtību, kas balstās uz kultūras apmaiņu, ceļošanu uz citām zemēm, ciešāk satuvinot dažādas sociālās un kultūras tradīcijas. Jauniešiem šis zināšanu apguves process ir īpaši veicinošs, kad, ceļojot un dzīvojot kopā ar cilvēkiem no citas vides, viņi kļūst atklātāki, iecietīgāki un iejūtīgāki. Zināšanu apguve nav tikai un vienīgi akadēmiskās studijas, bet arī pieredzes gūšana, ko var darīt jebkuros apstākļos, jebkurā vecumā, un tūrisms tam dod lielisku iespēju.

Informācijas un sakaru tehnoloģijas dod galveno ieguldījumu gan tūrisma produktu radīšanā, gan to patēriņā, un ar to palīdzību tūrisms noteikti kļūs par konkurētspējīgu, visiem pieejamu nozari.

2.2.2.3 Nodarbinātība: Lisabonas stratēģija noteica to, ka nākamo gadu laikā Eiropai jābūt līderei kvantitatīvas un kvalitatīvas nodarbinātības izaugsmes jomā. Nav nekādu šaubu par to, ka tūrisms, kas dod 5 % no Eiropas IKP un darba vietām, un dažās dalībvalstīs pat līdz 10 %, var būt kvantitatīvas un kvalitatīvas nodarbinātības avots paplašinātajā Eiropā. Lai tas būtu sociāli noturīgi, tūrisma nozarē radītajām jaunajām un vecajām darba vietām jāatbilst kvalitātes, arodapmācību, stabilitātes un nodarbinātības pamatprasībām neatkarīgi no tūrisma sezonālā rakstura, un it īpaši jāievēro to darbinieku tiesības, kuri strādā uz pusslodzi vai ar pagaidu darba līgumiem.

2.2.2.4 Sociālā kohēzija: Tūrisms ir lielisks kohēzijas līdzeklis, kas dod iespēju atklāt atšķirīgas situācijas, un līdz ar to radīt paplašinātās Eiropas pilsonības jēdziena izpratni un izjūti. Lai visi kopā īstenotu kopīgus mērķus, ir būtiski zināt vienam par otru, un tūrisms to atvieglo. Ar tūrisma palīdzību paplašinātajā Eiropā tiks veicināts sociālais progress kohēzijas uzlabošanā starp visām Eiropas tautām.

3. Vispārējās tūrisma politikas analīze paplašinātajā Eiropā

3.1 Galvenais jautājums, ko mēs varam uzdot, un kas jāuzdod, ir sekojošs: vai tūrisma politiku var iekļaut vispārējā un visaptverošā Eiropas Savienības rūpniecības un ekonomikas politikā? Mēs zinām, ka atbilde ir, un tai jābūt pozitīvai, ja ar tūrisma politiku mēs saprotam visus kritērijus, mērķus un līdzekļus, ar kuru palīdzību pacelt Eiropas tūrisma līdz pieņemamam konkurētspējas, peļņas un noturīgas attīstības līmenim. Līgums par Konstitūciju Eiropai tādējādi nosaka šos līdzekļus kā papildinājumu, atbalstu un koordināciju ar citām Eiropas politikām.

3.2 Tūrisma sektorā piemērojamie rūpniecības politikas elementi: Tūrisma politikā var izmantot dažas no rūpniecības un ekonomikas politiku vispārējām vadlīnijām:

3.2.1 Nodarbinātības un sociālā politika. Neatkarīgi no īpašā nodarbinātības veida, kas sastopams tūrismā sezonālā rakstura dēļ, nodarbinātībai tūrisma nozarē piemērojamas visas ES nodarbinātības politikas. Tādēļ var sacīt, ka visas papildinātīvās ar centieniem samazināt sezonālo izplatību ir ne vien pozitīvi jānovērtē, bet arī jāveicina no ES iestāžu puses. Šai jomā vēl daudz darāmā, jo lielākajās tūrisma jomās sezonālā nodarbinātība vēl aizvien tiek uzskatīta par parastu parādību. Atvaļinājumu izmantošana pa daļām varētu dot pozitīvu ieguldījumu tūrisma sezonas pagarināšanā, līdz ar to nodrošinot labāku tūrisma infrastruktūras kapacitātes izmantošanu.

3.2.2 Kvalitāte. Tādā pašā veidā Kopienas politika, kas veicina kvalitāti un tās ieviešanu uzņēmējdarbībā, ir jāpiemēro tūrisma nozarē, kas jūtīgi reaģē uz pārmaiņām, un jāizmanto tūrisma nozares priekšrocības, ņemot vērā pakalpojumu būtību un pamatprincipus, kas vērsti uz individuālajiem pakalpojumiem. Jāatbalsta, jākoordinē un jāpapildina visu Eiropas tūrisma nozarē iesaistīto centieni pakalpojumu kvalitātes veicināšanā, kā to nosaka Līgums par Konstitūciju Eiropai.

3.2.3 Pētniecība un attīstība: Jo īpaši tūrisms pārdzīvo vienas no visievērojamākajām strukturālajām pārmaiņām, kas attiecas uz reklāmu un pakalpojumu iegādi internetā; jāizpēta un jāveicina pozitīvā ietekme, ko šīs pārmaiņas atstās uz tūrisma. Pētniecības un attīstības darbam tūrisma jomā jābūt visu līmeņu iestāžu un visu uzņēmējdarbības veidu atbildībai.

3.2.4 Patērētāju aizsardzība. Ņemot vērā tūrisma saimniecisko darbību, pastāv stingra saikne starp pakalpojumu piedāvātājiem un patērētājiem. Tūrisma nozarei jāpiemēro visi

vispārīgie ES patērētāju aizsardzības politikas noteikumi, paliecinot nozares un patērētāju atbildību. Jāveicina un jāatbalsta kvalitāti un vides draudzīgumu apliecināšana marķējuma popularizēšana un izplatīšana.

3.2.5 Vides aizsardzība. Tūrisma nozarei ir piemērojamas visas Eiropas vides aizsardzības politikas, to pozitīvi ietekmējot. Ja tūrisms ir nozare, kas pilnībā pamatojas uz saprātīgu dabas resursu izmantošanu, visas iniciatīvas, pasākumi vai noteikumi var vienīgi veicināt tūrisma darbību šodien un nākotnē.

3.2.6 Citas ES politikas. Tūrisma nozari gan kopumā, gan ņemot vērā tās starpnozaru raksturu, ietekmē visas ES ekonomiskās un rūpniecības politikas. Tomēr tūrisma stratēģiskā nozīme nodarbinātībā un sociālajā kohēzijā būtu jāatzīst Eiropas iestādēs, un ir jāpiemēro īpaša tūrisma politika, izmantojot pētījumus vai pilotprojektus.

3.2.6.1 Kopumā jāteic, ka paplašinātās ES tūrisma politikai saistībā ar Eiropas Konstitūciju jābūt atbalsta un koordinācijas politikai, un jāpapildina visas citas ES politikas, kas attiecas uz tūrisma. Uzņēmējdarbības konkurētspēja, noturīgums vārda plašākajā nozīmē, augstas kvalitātes darba vietu radīšana, infrastruktūras politika — tām visām jākoncentrējas uz tūrisma kā pamatpasākumu visas Eiropas attīstībai.

3.2.7 Saistība ar citām darbības jomām. Tūrisms palīdz ietekmēt citas darbības, piem., sportu, kā analizēts EESK atzinumā par tēmu "Tūrisms un sports: nākotnes jautājums Eiropai".^(?)

3.3 *Tūrisma politikas statuss ES*: Pirms atbildēt uz jautājumu par to, vai Eiropā un ES politikā apzināts tūrisma nozīmīgums un stratēģiskā pozīcija, kas tam pienākas kā cilvēciskai, ekonomiskai un sociālai darbībai, mums jāņem vērā vairāki viedokļi.

3.3.1 ES, tās valstis, reģioni un pilsētas ir pasaules tūrisma galapunkti: jaunā Eiropas situācija kopā ar jauno dalībvalstu iestāšanos šodien nozīmē plašu un dažādu tūrisma produktu apjomu, kas pilns ar kontrastiem, un varētu spēcīgi attīstīties, kļūstot par populāru pasaules tūrisma maršrutu. Paredzams, ka nākotnē nozare turpinās attīstīties pastāvīgi, bet lēnāk, tomēr straujāk nekā nekā citas nozares. Kvalitātes politika, kas balstās uz konkurenci un noturīgumu, būs produktu apjoma pamatā un Eiropas kvalitātes tūrisma standarta vai standartu izstrādē un ieviešanā.

^(?) OV C 157, 28.6.2005.

3.3.2 Organizatoriskie pasākumi, kas būtu jāveic, lai attīstītu tūrisma politiku Eiropā kopumā.

3.3.2.1 Tiek atzīts tas, ka Eiropas iestādes, tai skaitā Komisija un Parlaments, turpina darbu pie tūrisma pasākumu koordinācijas. Jāatzīmē iniciatīva "EIROPAS TŪRISMA FORUMS", kas jau realizēta. Šajā ikgadējā sanāksmē pulcējas visi tūrisma nozares dalībnieki un tai ir nozīmīga loma tūrisma uzlabošanā Eiropā gan no zinātniskā, gan plānošanas un sadarbības politikas aspekta

3.3.2.2 Šis darbs un citi pasākumi, piedaloties visiem nozarē iesaistītajiem ar mērķi veicināt izpratni par Eiropas tūrismu, ir ļoti atzīstams. Ar 2004. gada Budapeštas foruma secinājumiem var iepazīties 1. pielikumā.

3.3.2.3 Šeit būtu lietderīgi vēlreiz minēt EESK iniciatīvu atzinumā par tēmu "Tūrisma politika un partnerattiecības starp valsts un privāto sektoru" ⁽³⁾, kurā izteikts priekšlikums izanalizēt Eiropas Tūrisma padomes izveides iespēju vidējā vai ilgā termiņā.

3.3.2.4 Šo padomi veidotu dažādu nozaru ES iestāžu darbinieki un privātuzņēmumu pārstāvji, īpaši sociālās sfēras pārstāvji un pilsoniskās sabiedrības darbībā iesaistīto organizāciju pārstāvji; padomē analizētu tūrisma informāciju, piedāvātu vadlīnijas un sekotu tam, kā tiek pildīti Eiropas tūrisma foruma vienošanos noteikumi. EESK ļoti labprāt sadarboties un piedalīsies šādas padomes veidošanā.

3.3.2.5 EESK labprāt vienotos par darba turpināšanu šai jautājumā, un sadarbībā ar Komisiju, Eiropas Parlamentu, Reģionu komiteju un citām iestādēm veicinātu Eiropas tūrisma pastāvēšanu un attīstību.

3.3.2.6 Lai veicinātu progresu šai jomā, tiek piedāvāts organizēt iestāžu sanāksmi par tūrismu, lai analizētu, koordinētu un veicinātu Budapeštas EIROPAS TŪRISMA FORUMĀ pieņemto rezolūciju izpildi.

3.4 Tūrisma politikas iezīmes paplašinātajā ES

3.4.1 Šis atzinums ir uzskatāms par saskaņotu ar EESK iepriekšējo atzinumu par tēmu "Sociāli noturīgs tūrisms visiem" ⁽⁴⁾, piemērojot tūrisma politikas pilnveidošanas principus jaunajai Eiropas situācijai. Šai gadījumā tūrisma politika netiek apskatīta kā regulējošu pilnvaru kopums Eiropas Savienībā, bet gan kā principi un vērtības, kas jāpatur prātā un jāpilda tūrisma pasākumos, kas tiek pieņemti visu līmeņu

sabiedriskajās iestādēs, kā arī uzņēmējdarbības pasākumos privātajā jomā. Seko saraksts, kur atsevišķi apskatītas galvenās vērtības, kas var dot ieguldījumu tūrisma uzlabošanā un tā noturīguma nodrošināšanā.

3.4.2 Tūrisma definīcija paplašinātajā Eiropā un pašreizējais Eiropas tūrisms jābalsta uz tām vērtībām, kas noteiktas Eiropas tradīcijās un kultūrā, paturot prātā tūristu kā galveno. Nedrīkst aizmirst, ka tūrists ir to pakalpojumu patērētājs, kas ir kompleksi, atšķirīgi un pēc būtības un sastāva dziļi personiski. Nedrīkst aizmirst arī par tūrisma principiāli ekonomisko un komerciālo raksturu, kas rada nepieciešamību piemērot rentabilitātes un konkurētspējas principus šai ekonomiski ietekmīgajai nozarē, kas dod ievērojamu ieguldījumu Eiropas IKP.

3.4.3 Tūrisma politikai paplašinātajā Eiropā jābalstās uz noturīgumu gan plašākā šī vārda nozīmē, gan kā uz ekonomiskās, sociālās un vides attīstības līdzekli, tai pašā laikā ietverot stingrākus attīstības noteikumus. Viens no vissvarīgākajiem apspriežamajiem jautājumiem šai jomā ietver augšanas ierobežošanu. Vai tūrisma nozarē noteikti objektīvi un apjomu raksturojoši limiti? Vai tūrisma maršrutu attīstībā visā pasaulē noteikti ekonomiskie limiti?

3.4.3.1 Atbildēt uz šiem jautājumiem nav vienkārši, bet aizvien biežāk parādās doma par limitiem attiecībā uz augšanu, nevis attīstību, ja tā iekļaujas noturīgas attīstības ietvaros. Kā piemēru var minēt Vidusjūras valstis, kur palielinās tūristu apmeklēto vietu skaits, kas vidējā termiņā rada nopietnu risku tūrisma industrijai kopumā un tās rentabilitātei. Sadarbībā ar Vidusjūras dienvidu reģiona valstīm jāatbalsta iniciatīvas par investīcijām tūrisma reģionos, kas nesasniedz noturīgas attīstības nosacījumus, un tās atzinīgi jānovērtē kā ekonomiskās un sociālās attīstības līdzeklis plašā ģeogrāfiskā apgabalā, kas šobrīd ir mazattīstīts.

3.4.4 Notiek tūrisma industrijas pielāgošanās mainīgajai situācijai, lai uzlabotu konkurētspēju: pētniecība un attīstība, jaunās tehnoloģijas, investīcijas, reklāma, dizains, tirdzniecība, sakaru tīkli, uzņēmējdarbības asociācijas, utt., un tā ir prasība visiem Eiropas uzņēmējdarbības veidiem, īpaši tiem, kas vēlas atrast nišu jaunajā, paplašinātajā Eiropā. Internetam šobrīd un tā nākotnē paredzamajai nozīmei pārliecinoši jāietekmē visas nozares, lai iesaistītos tā attīstībā, izmantojot internetu ražīguma uzlabošanai, pētnieciskajai darbībai, un, visbeidzot, lai nodrošinātu sabalansētāku tūrisma attīstību.

⁽³⁾ OV C 74, 23.03.2005.

⁽⁴⁾ OV C 32, 05.02.2004.

3.4.5 Tūrisms un nodarbinātība: darba attiecības, arodapmācība, profesionālā izaugsme, specializācija, sociālā aizsardzība, strādājošo brīva pārvietošanās, utt., ir galvenie nosacījumi tūrisma politikas pilnveidošanā paplašinātajā Eiropā. Jāvēltni īpaša uzmanība jaunu profesiju izveidei tūrisma jomā un apmācībai šajās profesijās, kur jāiesaistās iestādēm, lai nodrošinātu to, ka tiek ievērota atbilstība augstas kvalitātes darba vietu radīšanas kritērijiem. Bez tam jāpaplašina un jāuzlabo tūrisma darbinieku kvalifikācija.

3.4.6 Tūrisms saistībā ar Eiropas kultūras un kultūras mantojuma veicināšanu: tradīcijām, mākslai, arhitektūrai, vēsturei, folklorai, gastronomijai jābūt ļoti nozīmīgām Eiropas pareizas tūrisma politikas sastāvdaļām. Jaunajām valstīm ar bagātu kultūras mantojumu, ko iekļaut tūrisma piedāvājumos, tūrisma attīstība būs jābalsta uz šīm vērtībām. Līdzīga pieredze, kā, piem., *paradores* Spānijā, *pousadas* Portugālē un *ville e castelli* Itālijā var noderēt par labiem piemēriem, lai sasniegtu kultūras mantojuma un uz komerciāliem pamatiem veidotu tūrisma pakalpojumu integrāciju.

3.4.7 Nedrīkst aizmirst jautājumu par tūrisma pieejamību visiem. Tūrisms ir katra indivīda tiesības, visu cilvēku tiesības, arī tad, ja cilvēks cieš no invaliditātes: tiks piedāvāta kampaņa, lai veicinātu tūrisma paplašinātajā Eiropā, kas būs īpaši vērsta uz skolēniem, pusaudžiem, vecākiem cilvēkiem un pensionāriem.

3.4.8 Tūrisma tirgus pieaugumam ES paplašināšanas rezultātā jābūt Eiropas iekšējā tūrisma virzītājspēkam un tādā globālās veicināšanas politikas pamatā.

3.4.8.1 Ņemot vērā iekšējā tūrisma īpašo nozīmi un tā ietekmi uz iekšējo pieprasījumu un patēriņu ES, īpaši pašreizējā un potenciālajā sociālā tūrisma jomā, EESK sagatavos atzinumu par tēmu "**Sociālā tūrisma politika Eiropai**".

3.4.9 Tūrisma nozares pārstāvjiem jāuzņemas vadība tūrisma politikas analizē, izveidē, uzraudzībā un novērtēšanā dažādās nozarēs. Tam jābūt darbības veidam jebkurā laikā, principam, kas jāievēro jebkurā tūrisma politikā. Organizācijām jāvienojas par sadarbības stratēģijām un līdzdalības metodēm.

3.4.10 Iespējams, ka tūrisma nozarē tās sezonālais raksturs ir lielākais trūkums; paplašinātās Eiropas tūrisma politikas pamatā jābūt centieniem nodrošināt noturīgu nodarbinātību un darbību. Izmantojot pilotprojektus, jācenšas noskaidrot veidus,

kā kompensēt cilvēkresursu un kapitāla nepietiekamu izmantošanu sezonālā rakstura dēļ. Šie pētījumi dažādotu tūrisma modeļus; un tūrisms vienmēr būtu lielisks attīstības līdzeklis.

3.4.11 Īpaša uzmanība jāvēltni reālajai situācijai Eiropas salās; tā ir atšķirīga un ievērojami ietekmē tūrisma attīstību. Sakaru politika, transporta politika un reģionālās attīstības politika salās un kalnu apvidos ir stratēģiski nozīmīga to specifisko īpašību dēļ, kas var ietekmēt tūrisma.

3.4.12 Vēlreiz nepieciešams uzsvērt to, ka mūsdienu pasaulē drošības un piesardzības politikai jābūt tūrisma attīstības pamatā. Kā dabas katastrofu gadījumos, tā arī tad, ja katastrofas izraisījuši cilvēki, piesardzības normām jābūt būtiskam elementam tūrisma politikas attīstībā.

3.4.13 Nedrīkst aizmirst to, ka tūrisma politikai paplašinātajā Eiropā jādod nozīmīgs ieguldījums tūrisma, lai varētu izpildīt paredzētos ES sociālās, ekonomiskās un politiskās kohēzijas uzdevumus, izmantojot vairākus pasākumus:

- padziļinot zināšanas par valstīm, tautām un kultūrām,
- dodot ieguldījumu Eiropas līdzaspastāvēšanas, miera un progresā modeļa radīšanā,
- veicinot pozitīvu Eiropas tēlu pasaulē.

3.5. Partnerattiecību starp valsts un privāto sektoru nozīme tūrisma attīstībā

Šis atzinums uzskatāms par saskaņotu ar EESK iepriekšējo atzinumu par tēmu "Tūrisma politika un valsts un privāto sektora sadarbība" ⁽⁵⁾, apskatot efektīvus sadarbības veidus.

3.5.1 Ja runājam par paplašinātās Eiropas un tūrisma analīzi, jāņem vērā attiecīgā koordinācija un sadarbība starp valsts un privātajiem sektoriem ne tikai vietējā un nacionālā līmenī. Šie risinājumi var, un varbūt tiem vajadzētu nojaukt šīs barjeras, un sadarbībai jābūt arī līdzeklim, lai ieviestu noturīgas politikas un pasākumus investīciju un konkurences uzlabošanai starp valstīm. Valstis un sociālie sektori ar ilgākām tradīcijām tūrisma jomā var piedāvāt savas pieredzes ieguvumus valstīm, kas veido paplašināto Eiropu, palīdzot izvairīties no kļūdām tūrisma modeļu veidošanā, sniedzot konkrētu pieredzi par panākumiem un neveiksmēm; īsi sakot, kopīgi strādājot pie šī jaunā tūrisma modeļa, kas būs noturīgs gan ekonomiski, gan sociāli, gan arī attiecībā uz vidi.

⁽⁵⁾ OV C 74, 23.03.2005

3.5.2 Apmācība jābūt vienam no tūrisma kvalitātes uzlabošanas pamatnosacījumiem, bet ieteicams, lai apmācības saturs atbilstu reālajam dažādo tūrisma operatoru pieprasījumam, padarot iestāžu centienus efektīvākus. Valsts un privātā sektora sadarbība var būt, un tai jābūt īpaši nozīmīgai šai jomā.

3.5.2.1 EESK vēlētos pilnībā atbalstīt Komisijas iniciatīvu izveidot Eiropas māģistra grādu tūrismā; tas palīdzētu pilnveidot, attīstīt un piemērot Eiropas tūrisma modeli, kas pamatojas uz Eiropas Savienības līdzaspastāvēšanas un ekonomiskās attīstības telpas vērtībām.

3.5.3 Eiropas tūrisma politikai jānodrošina tūrisma operatoru tīkla, kā arī visu līmeņu uzņēmējdarbības asociāciju veicināšana: gan vietējā, gan reģionālajā, gan valstiskā, gan Eiropas līmenī.

3.5.4 Transporta struktūrai paplašinātajā Eiropā ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu to, ka visās valstīs tūrisma attīstība notiek, balstoties uz konkurenci. Savienībai jācenšas šai jomā garantēt drošu, ātru un kvalitatīvu visu reģionu pieejamību, apzinoties to, ka infrastruktūru izmantošanai tūrismā ir lielāka ekonomiskā un sociālā ietekme. Politikās ar mērķi uzlabot iekšējos un ārējos sakarus īpaša prioritāte jāveltī ES salu sasniedzamībai.

3.6. Eiropas iestāžu sadarbība

3.6.1. Eiropas iestāžu sadarbība var izpausties dažādi:

3.6.1.1. *Izmēģinājuma projekti:* piemēram, Eiropas sociālā tūrisma projekts varētu dot ievērojamu ieguldījumu iekšējā tūrisma izaugsmē un nodrošināt tūrisma pieejamību visiem, kā arī palīdzēt pārvarēt tūrisma sezonālo izplatību. Iespējams, ka projektu vajadzētu reklamēt dažādās valstīs ar līdzīgu veiksmīgu pieredzi, iesaistot arī Komisiju, un būtu nepieciešams pētīt globālā Eiropas sociālā tūrisma projekta ilgtermiņa dzīvotspēju. Eiropas Komisijai vajadzētu sagatavot analīzi par plānotās Eiropas sociālā tūrisma programmas iespējamo ietekmi uz Eiropas tūrisma industriju.

3.6.1.2 *Pētnieciskā sadarbība,* piemēram, par jauniem tūrisma veidiem, kad ES paplašināšanas rezultātā pieaug to tūrisma veidu skaits, kas ir savienojami ar noturīgumu. Komisijai tiek piedāvāts veikt pētījumus par šo tēmu, ko atbalstītu EESK.

3.6.1.3 Sadarbība un apmaiņa ar citiem Eiropas reģioniem un pasaules valstīm

Šai atzinumā apskatītas Eiropas tūrisma modeļa galvenās iezīmes un nosacījumi, un tiem jāietekmē to tūrisma produktu definīcijas, kas tiek piedāvāti ārpus Eiropas, pirmām kārtām, lai aizkavētu netaisnīgu konkurenci un tūrisma pakalpojumu standartu neievērošanu. Jāievēro starptautiskie standarti, finansiālās darbības kritēriji, cilvēktiesības, īpaši darba un sociālās tiesības un vides noturīgums. EESK piedāvā ES izstrādāt Eiropas tūrisma modeli sadarbībā ar dažādām starptautiskām iestādēm, piemēram, ar PTO un SSTB.

3.6.2 Struktūrfondu un citu sadarbības formu nozīme tūrismā paplašinātajā Eiropā

3.6.2.1 Vislabākā ES ekonomiskās vienotības izpausme ir ekonomiskā un sociālā kohēzija, kas tiek ieviesta, izmantojot struktūrfondus. Šī politika, kas izrādījies efektīvs līdzeklis valstu attīstībā, būs īpaši nozīmīga saistībā ar ES paplašināšanu. Tādēļ tūrisma politikas attīstības periodā jāatbalsta pasākumi, kas pozitīvi ietekmē kohēzijas politiku; savukārt kohēzijas politika dotu impulsu tūrisma darbībai visā pasaulē un līdz ar to veicinātu tūrisma attīstību. Pārrobežu pasākumi var palīdzēt tādu tūrisma piedāvājumu izstrādē, ko iespējams kopīgi izmantot dažādās valstīs.

3.6.2.2 Lai dziļāk izpētītu šo jautājumu, Komiteja piedāvā veikt pētījumu par struktūrfondu ietekmi uz tūrisma nozari.

4. Secinājumi

4.1 Tūrisms ir ļoti nozīmīga ekonomikas un rūpniecības nozare veiksmīgā paplašinātas Eiropas veidošanā, kas jāattīsta saskaņā ar noturīguma nosacījumiem vārda plašākajā nozīmē, un paredzams, ka tas dos veiksmīgu ieguldījumu Eiropas sociālajā kohēzijā.

4.2 Jaunās Eiropas valstis redz tūrisma kā lielisku ekonomiskās attīstības iespēju, kas var izlīdzināt atšķirības ienākumu ziņā starp jaunajām un vecajām Eiropas Savienības dalībvalstīm. Lielā kultūras dažādība, kultūras mantojums un daba, kas tiek piedāvāta, nozīmēs gan tūrisma produktu apjoma palielināšanos, gan iekšējā un ārējā tūrisma pieprasījumu.

4.3 Citu valstu pievienošanās saistībā ar paplašināšanu ļoti pozitīvi ietekmēs tūrisma nozares nākotni, īpaši, ja Eiropas tūrisma modelis tiek piemērots, ievērojot noturīguma nosacījumus.

4.4 Viens no piedāvājumiem, ko Komiteja izvirzījusi pieņemšanai un ieviešanai visās dalībvalstīs, attiecas uz plaša apjoma **izglītības un motivēšanas kampaņas** realizāciju, kas pamatojas uz tūrisma kā Eiropai stratēģiski nozīmīgas nozares jēdzienu. Šīs kampaņas mērķauditorija galvenokārt būtu skolēni, un tās mērķis — iemācīt viņiem novērtēt tūrisma kā cilvēcisku pasākumu, kas nozīmē cilvēku, vietu un kultūru iepazīšanu, kas varētu izrādīties ārkārtīgi svarīgi viņu personīgajā izaugsmē un bagātināšanās. Eiropas, valstu, reģionu un vietējām organizācijām, kā arī visu nozaru uzņēmējdarbības organizācijām un apvienībām būtu jāiesaistās šai kampaņā, veicinot to, lai skolu jaunieši uzzinātu par tuvākajiem interesantākajiem tūrisma objektiem (pilsētā, provincē, reģionā), tādējādi motivējot viņus apceļot dzimto zemi un atklāt lielos tūrisma piedāvājumus pārējās Eiropas valstīs.

4.5 Labas prakses datu bāzes radīšana tūrisma nozarē, kas iekļautu gan tūrisma maršrutus, gan arī privātos tūrisma operatorus, kā, piemēram, viesnīcu īpašniekus, tūroperatorus, papildus pakalpojumus, utt., varētu palīdzēt pozitīvās pieredzes apmaiņā, no kuras ļoti daudz varētu gūt jaunās dalībvalstis un tās valstis, kas vēl pievienosies ES.

4.6 Līdzīgā veidā dažādu tūrisma maršrutu tīklu izveide ar mērķi veicināt labākas noturīguma vērtības un kvalitāti ir garantija tūrisma attīstības nodrošināšanai, pamatojoties uz jauno Eiropas tūrisma modeli, kas nodrošinās lielākas iespējas nepārtrauktībai.

4.7 Eiropas tūrisma modeļa pamatā jābūt patērētāju aizsardzībai, kas veicinātu noturīgas ekonomikas veidošanu. Tūrisma politikā jāpiemēro visas vispārējās politikas, kas saistītas ar šo

jautājumu, jo īpaši tādēļ, ka tūrismā patērētāja un pakalpojuma piegādātāja intereses ir cieši saistītas.

4.8 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu izstrādāt pētījumu par sporta pasākumu ietekmi uz tūrisma, ņemot vērā EESK atzinumu par tēmu "**Tūrisms un sports: nākotnes jautājums Eiropai**".

4.9 Lai varētu veidot attiecības un pamatus perspektīvajiem Eiropas tūrisma atbalsta pasākumiem, EESK iesaka Komisijai veikt pētījumus par tūrisma un sociālā tūrisma situāciju, kā arī pētīt tūrisma iespējas invalīdiem, kas būtu sociāli nozīmīgi un labvēlīgi ietekmētu tūrisma darbību.

4.10 EESK vēlētos nākt klajā ar diviem priekšlikumiem, kas jau izteikti šai atzinumā:

— Pirmkārt, atbalstīt Komisijas Tūrisma un Ilgtspējības grupas izveidi, kurā EESK būs pārstāvēta, turpināt darbu, lai izveidotu Eiropas Tūrisma padomi un atbalstītu sanāksmi par tūrisma, kurā piedalītos Eiropas iestāžu pārstāvji. Cerams, ka abas iniciatīvas palīdzēs sasniegt mērķus, kas noteikti Līgumā par Konstitūciju Eiropai.

— Otrkārt, izteikt EESK vēlmi sadarboties ar citām starptautiskām organizācijām, kas saistītas ar tūrisma nozari, kā, piemēram, PTO un SSTB.

5. EESK vienojas nosaukt šo atzinumu sekojoši: "KATOVICES DEKLARĀCIJA PAR TŪRISMA POLITIKU PAPLAŠINĀTAJĀ EIROPAS SAVIENĪBĀ", un tas būtu Eiropas Ekonomikas un sociālās komitejas ieguldījums Pasaules Tūrisma Dienā 2005, ko organizē Pasaules Tūrisma organizācija.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND